Taflen ffeithiau
6

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Hawliau dinasyddion
yr UE yng Nghymru

Dinasyddion yr UE a'u Hawl i Bleidleisio

Mae'r daflen ffeithiau hon yn rhoi crynodeb byr o hawliau dinasyddion yr UE i bleidleisio yng Nghymru. Yn y daflen ffeithiau hon, mae 'dinasyddion yr UE' yn cynnwys dinasyddion aelod-wladwriaethau'r UE, yn ogystal â dinasyddion gwladwriaethau'r Ardal Economaidd Ewropeaidd (Norwy, Gwlad yr Iâ a Liechtenstein) a dinasyddion y Swistir.

Ymhellach, mae'r daflen ffeithiau hon yn ymdrin â hawliau aelodau teuluol nad ydynt yn ddinasyddion yr UE eu hunain, lle mae eu hawl i fyw yn y DU yn deillio o'u perthynas â dinesydd yr UE neu ddinesydd Prydeinig sydd wedi arfer hawliau rhyddid i symud fel gweithiwr, person hunangyflogedig, person hunangynhaliol neu fyfyriwr mewn gwlad letyol yn yr AEE yn union cyn dychwelyd i'r DU.

Yn dilyn ymadawiad y DU o'r Undeb Ewropeaidd (Brexit), mae hawliau dinasyddion yr UE yng Nghymru wedi newid mewn rhai ffyrdd pwysig.

Dylai dinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu a oedd yn byw yn y DU ar 31 Rhagfyr 2020, ac sy'n dymuno aros yng Nghymru, fod wedi gwneud cais i'r Cynllun Preswylio'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE (EUSS), naill ai am Statws Preswylydd Sefydlog (caniatâd amhenodol i aros) neu Statws Preswylydd Cyn-Sefydlog (caniatâd cyfyngedig i aros am 5 mlynedd). Nid oedd rhaid i ddinasyddion Iwerddon a phobl â chaniatâd amhenodol i aros wneud cais. Gall dinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu na wnaethant gais i'r EUSS, neu y mae eu statws preswylydd cyn-sefydlog wedi dod i ben, wneud cais o hyd os ydynt yn gymwys ac yn gallu dangos 'sail resymol' dros beidio â bod wedi gwneud cais erbyn y terfyn amser neu ers i'r terfyn amser basio.

Ni all dinasyddion yr UE a gyrhaeddodd y DU am y tro cyntaf ar, neu ar ôl, 1 Ionawr 2021 gyflwyno cais am Statws Preswylydd Sefydlog na Statws Preswylydd Cyn-sefydlog. Maent yn cyrraedd fel Ymwelwyr Tymor Byr. Os dymunant aros yn hwy nag ymweliad byr o hyd at chwe mis, rhaid iddynt gyflwyno cais am Fisa Tymor Hir (er enghraifft, i astudio, neu i weithio, neu i ymuno ag aelod o'u teulu). Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am Fisâu Tymor Hir yn: Work in the UK – GOV.UK (www.gov.uk).

Yn achos aelodau o deuluoedd dinasyddion yr UE nad ydynt yn dod o'r UE, dim ond os oes ganddynt drwydded deulu'r EUSS eisoes y gallant ddod i'r DU bellach. Nid yw trwydded deulu'r AEE, neu gerdyn preswylio biometrig y DU, yn ddilys bellach yn y DU.

Bydd eVisa gan ddinasyddion sydd â cherdyn preswylio biometrig (BRC) ac sydd wedi cael statws o dan Gynllun Preswylio'n Sefydlog i'r UE erbyn hyn.

Mae eVisa yn gofnod ar-lein o statws mewnfudo rhywun ac amodau eu caniatâd i ddod i mewn i'r DU neu aros ynddi, mae hefyd yn caniatáu i unigolyn rannu ei statws mewnfudo â thrydydd partïon pan fo angen.

Yr Hawl i Bleidleisio yng Nghymru

Mae gan unigolion hawl i bleidleisio mewn etholiadau llywodraeth leol ac yn etholiadau Senedd Cymru os ydynt:

- yn ddinesydd Prydeinig, yn ddinesydd cymwys o'r Gymanwlad, yn ddinesydd o Weriniaeth Iwerddon, yn ddinesydd yr UE neu'n ddinesydd tramor cymwys;
- yn 16 oed neu'n hŷn;
- heb eu gwahardd yn gyfreithiol fel arall rhag pleidleisio;
- wedi cofrestru ar gofrestr o etholwyr llywodraeth leol ar gyfer etholaeth y Senedd neu'r ardal awdurdod lleol; ac
- yn breswylydd yn yr ardal llywodraeth leol berthnasol.

Ni all unigolion bleidleisio yn etholiadau Senedd y DU yng Nghymru oni bai eu bod:

- yn ddinasyddion Prydeinig, neu Wyddelig neu'n ddinasyddion cymwys o'r Gymanwlad;
- yn 18 oed neu'n hŷn ar ddiwrnod yr etholiad ('diwrnod pleidleisio');
- heb eu gwahardd yn gyfreithiol fel arall rhag pleidleisio;
- wedi cofrestru i bleidleisio yn y gofrestr etholwyr Seneddol ar gyfer yr etholaeth berthnasol;
- yn breswylydd yn yr etholaeth Seneddol berthnasol (neu'n ddinesydd Prydeinig sy'n byw dramor sydd wedi'i gofrestru i bleidleisio yn y DU yn ystod y 15 mlynedd diwethaf).

Sut gall Dinasyddion yr UE gofrestru i Bleidleisio yng Nghymru

Mae cofrestru i bleidleisio yn hawdd, a gallwch wneud hynny ar wefan Llywodraeth y DU yn www.gov.uk/cofrestru-i-bleidleisio. Gallwch hefyd gysylltu â'ch awdurdod lleol a fydd yn gallu eich helpu os nad oes gennych fynediad i'r rhyngrwyd.

Bydd angen eich enw, eich cyfeiriad a'ch rhif Yswiriant Gwladol arnoch (ond gallwch ddal i gofrestru os nad oes gennych un. Gofynnir i chi ddarparu tystiolaeth ychwanegol i gadarnhau pwy ydych chi).

Yr Hawl i Sefyll mewn Etholiadau

Gall unigolion sefyll fel ymgeisydd etholaethol neu ranbarthol mewn Etholiad Senedd os ydynt:

- yn 18 oed o leiaf;
- yn ddinesydd Prydeinig, yn ddinesydd cymwys o'r Gymanwlad, yn ddinesydd tramor cymwys, yn ddinesydd o Weriniaeth Iwerddon neu'n ddinesydd yr UE sy'n byw yn y Deyrnas Unedig;
- heb eu gwahardd yn gyfreithiol fel arall rhag sefyll.

Nid yw'n ofynnol yn ôl y gyfraith i chi fod yn etholwr cofrestredig yng Nghymru ond mae rhai eithriadau. Mae rhagor o wybodaeth ar gael ar wefan y Comisiwn Etholiadol NAW Rhan 1 – Allwch chi sefyll mewn etholiad (electoralcommission.org.uk).

Mae gan unigolion yr hawl i sefyll fel ymgeisydd mewn Etholiad Llywodraeth Leol yng Nghymru os ydynt:

- yn 18 oed o leiaf;
- yn ddinesydd Prydeinig, yn ddinesydd cymwys o'r Gymanwlad, yn ddinesydd tramor cymwys neu'n ddinesydd o'r UE;
- heb eu gwahardd yn gyfreithiol fel arall rhag sefyll;
- yn medru bodloni o leiaf un o'r pedwar cymhwyster canlynol:
    a. Rydych wedi cofrestru fel pleidleisiwr ar gyfer ardal yr awdurdod lleol rydych yn dymuno sefyll ynddi fel ymgeisydd ar ddiwrnod eich enwebiad ac wedi hynny, neu byddwch yn parhau i gael eich cofrestru yno.
    b. Rydych wedi meddiannu fel perchennog neu denant unrhyw dir neu safle arall yn ardal yr awdurdod lleol yn ystod y 12 mis cyfan cyn diwrnod eich enwebiad a diwrnod yr etholiad.
    c. Mae eich prif neu'ch unig weithle yn ystod y 12 mis cyn diwrnod eich enwebiad a diwrnod yr etholiad wedi bod yn ardal yr awdurdod lleol; neu
    d. Rydych wedi byw yn ardal yr awdurdod lleol yn ystod y 12 mis cyfan cyn diwrnod eich enwebiad a diwrnod yr etholiad.

I sefyll fel ymgeisydd mewn Etholiad Seneddol y DU mae angen i chi fod yn 18 oed o leiaf ac:

- yn ddinesydd Prydeinig;
- yn ddinesydd Gweriniaeth Iwerddon;
- yn ddinesydd cymwys o'r Gymanwlad; a
- heb eich eithrio'n gyfreithiol fel arall rhag sefyll.

Nodyn Pwysig: Bwriedir y rhain fel canllawiau cyffredinol yn unig; nid ydynt yn gyngor cyfreithiol. Dylai unrhyw un sy'n ansicr gael eu cyngor cyfreithiol annibynnol eu hunain i sicrhau eu bod yn cydymffurfio ag unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol.

Mae'r ddeddfwriaeth a'r cyngor cysylltiedig yn y daflen ffeithiau hon yn gyfredol ar adeg eu cyhoeddi.

Newid hyd yr estyniad statws cyn-sefydlog i 5 mlynedd

Mae'r Swyddfa Gartref wedi cyhoeddi y bydd yn cynyddu hyd estyniadau statws cyn-sefydlog o 2 i 5 mlynedd (dyddiad gweithredu eto i'w gadarnhau). Ers Mai 2024, mae'r Swyddfa Gartref wedi cynyddu hyd estyniadau statws cyn-sefydlog o 2 i 5 mlynedd.

Ni fydd hyn yn effeithio ar unrhyw un sydd eisoes â statws preswylydd sefydlog neu sydd wedi dod yn ddinesydd Prydeinig ers hynny.

Sut fydd hyn yn gweithio i ddeiliaid statws cyn-sefydlog?

- Nid oes angen i ddeiliaid statws preswylydd cyn-sefydlog gymryd unrhyw gamau o ganlyniad i'r newid hwn.
- Bydd yr estyniad yn cael ei adlewyrchu yn eu statws digidol a bydd y Swyddfa Gartref yn cysylltu â nhw'n uniongyrchol i roi gwybod iddynt fod hyn wedi'i wneud. Nid oes angen iddynt gysylltu â'r Swyddfa Gartref.
- Rydym yn parhau i annog dinasyddion yr AEE ac aelodau o'u teuluoedd i wneud cais am statws preswylydd sefydlog o dan yr EUSS cyn gynted ag y byddant yn gymwys, i gael cadarnhad sicr o'u hawl i aros yn barhaol yn y DU. Gallwch wneud cais i newid i statws sefydlog yn rhad ac am ddim yn www.gov.uk/settled-status-eu-citizens-families/applying-for-settled-status. Mae amrywiaeth eang o gymorth a chefnogaeth ar gael i ymgeiswyr sydd eu hangen.

Uwchraddio statws unigolion i Statws Preswylydd Sefydlog yn Awtomatig

O 2025, bydd y Swyddfa Gartref yn dechrau uwchraddio sefyllfa unigolion â statws preswylydd cyn-sefydlog cymwys yn awtomatig i statws preswylydd sefydlog heb iddynt orfod gwneud cais am hynny. Caiff data cyrff y llywodraeth fel yr Adran Gwaith a Phensiynau a CThEF eu defnyddio i asesu pwy sy'n gymwys. Os na all y Swyddfa Gartref uwchraddio statws unigolyn yn awtomatig, bydd yn rhoi gwybod iddo, gan ofyn iddo wneud cais yn cynnwys tystiolaeth ei fod wedi bod yn byw yn y DU am bum mlynedd. Fodd bynnag, mae'n bosibl y bydd y rhai sydd â statws preswylydd cyn-sefydlog sydd wedi byw yn y DU yn barhaus am o leiaf bum mlynedd yn dal i ddewis gwneud cais am statws preswylydd sefydlog ymlaen llaw.

Rhagor o gyngor a chymorth

Settled

Help – Settled

O'r DU, ffoniwch 0300 123 7379. Dydd Llun-dydd Gwener (ac eithrio gwyliau'r banc). 8am i 8pm. Dydd Sadwrn a dydd Sul: 9:30am i 4:30pm.

O'r tu allan i'r DU, ffoniwch +44 (0)203 080 0010. Dydd Llun-dydd Gwener (ac eithrio gwyliau'r banc). 8am i 8pm. Dydd Sadwrn a dydd Sul: 9:30am i 4:30pm.

Dolenni Defnyddiol:

Rydw i angen help gyda Statws Sefydlog – Settled www.settled.org.uk/en/help/

Mae hawliau dinasyddion wedi newid | the3million www.the3million.org.uk/rights-have-changed

Hafan – Yr Awdurdod Monitro Annibynnol ar gyfer Cytundebau Hawliau Dinasyddion
www.ima-citizensrights.org.uk

Cynllun Preswylio'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE: gwybodaeth i ymgeiswyr hwyr – GOV.UK
www.gov.uk/government/publications/eu-settlement-scheme-information-for-late-applicants/eu-settlement-scheme-information-for-late-applicants

Y Cynllun Preswylio'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE: canllawiau i weithwyr achosion – GOV.UK
www.gov.uk/government/publications/eu-settlement-scheme-caseworker-guidance

Dinasyddion yr UE – rydym ni am i chi aros yng Nghymru | LLYW.CYMRU
www.llyw.cymru/dinasyddion-ue-yn-nghymru

System fewnfudo sy'n seiliedig ar bwyntiau'r DU: gwybodaeth i ddinasyddion yr UE – GOV.UK
www.gov.uk/guidance/the-uks-points-based-immigration-system-information-for-eu-citizens

Mewnfudo – Cyngor ar Bopeth www.citizensadvice.org.uk/wales/immigration/

Iechyd a gwasanaethau cymdeithasol – LLYW.CYMRU
www.llyw.cymru/ue-cyfnod-pontio-brexit

Canllawiau gweithredol ar fisas a mewnfudo – gwybodaeth fanwl – GOV.UK
www.gov.uk/topic/immigration-operational-guidance

OGL © Hawlfraint y Goron 2025, Llywodraeth Cymru, WG51440, ISBN digidol 978-1-83715-328-2
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg